

FITXA IDENTIFICATIVA**Dades de l'Assignatura**

Codi	33650
Nom	Didàctica de les ciències socials: aspectes bàsics
Cicle	Grau
Crèdits ECTS	4.5
Curs acadèmic	2023 - 2024

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
1305 - Grau de Mestre/a en Educació Primària	Facultat de Magisteri	3	Primer quadrimestre

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
1305 - Grau de Mestre/a en Educació Primària	11 - Didáctica de las ciencias sociales de la educación primaria	Obligatòria

Coordinació

Nom	Departament
ASENSI SILVESTRE, ELVIRA	90 - Didàctica de les Ciències Experimentals i Socials
CALZADO ALDARIA, ANTONIO	90 - Didàctica de les Ciències Experimentals i Socials

RESUM

Didàctica de les Ciències Socials: aspectes bàsics és una assignatura obligatòria que s'imparteix durant el tercer curs del Grau en Mestre en Educació Primària i que consta d'un total de 4.5 crèdits. El seu caràcter és teoricopràctic i té la finalitat d'introduir tota una sèrie de qüestions que trobaran continuïtat en *Didàctica de les Ciències Socials: aspectes aplicats*, de quart curs.

Entre altres aspectes, aquesta assignatura se centra en quins són els fonaments epistemològics i historiogràfics de les Ciències Socials, en quins han estat els usos socials i polítics que tradicionalment s'han fet d'elles al llarg de la història recent i en quines són les seues metes i potencialitats educatives en el marc de l'Educació Primària i d'un món cada vegada més global i en constant canvi. L'anàlisi de totes aquestes qüestions resulta imprescindible per tal de poder reflexionar críticament sobre la pràctica d'aula i d'elaborar propostes didàctiques de Ciències Socials, per la qual cosa tot allò que es treballa en aquesta assignatura necessàriament haurà de ser reprès en la matèria de quart curs.

CONEIXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

COMPETÈNCIES

1305 - Grau de Mestre/a en Educació Primària

- Expressar-se oralment i per escrit de forma correcta i adequada en les llengües oficials de la comunitat autònoma.
- Utilitzar amb solvència les tecnologies de la informació i de la comunicació com a eines de treball habituals.
- Analitzar i incorporar de forma crítica les qüestions més rellevants de la societat actual que afecten l'educació familiar i escolar: impacte social i educatiu dels llenguatges audiovisuals i de les pantalles; canvis en les relacions de gènere i intergeneracionals, multiculturals i interculturals; discriminació i inclusió social i desenvolupament sostenible; i també promoure accions educatives orientades a la preparació d'una ciutadania activa i democràtica, compromesa amb la igualtat, especialment entre homes i dones.
- Promoure el treball cooperatiu i el treball i esforç individual.
- Assumir que l'exercici de la funció docent ha d'anar perfeccionant-se i adaptant-se als canvis científics, pedagògics i socials al llarg de la vida.
- Conèixer els processos d'interacció i comunicació a l'aula.
- Reconèixer la identitat de cada etapa i les seues característiques cognitives, psicomotores, comunicatives, socials i afectives.
- Dissenyar, planificar i avaluar l'activitat docent i l'aprenentatge a l'aula en contextos multiculturals i de coeducació.
- Saber treballar en equip amb altres professionals de dins i fora del centre en l'atenció a cada estudiant, així com en la planificació de les seqüències d'aprenentatge i en l'organització de les situacions de treball a l'aula i en l'espai de joc.
- Conèixer i aplicar metodologies i tècniques bàsiques d'investigació educativa i ser capaç de dissenyar projectes d'innovació identificant indicadors d'avaluació.
- Comprendre que l'observació sistemàtica és un instrument bàsic per a poder reflexionar sobre la pràctica i la realitat, així com contribuir a la innovació i a la millora en educació.
- Identificar i planificar la resolució de situacions educatives que afecten estudiants amb diferents capacitats i diferents ritmes d'aprenentatge, així com adquirir recursos per a afavorir la seua integració.

- Comprendre els principis bàsics de les ciències socials. Conèixer les principals disciplines de l'àrea de ciències socials i els seus fonaments epistemològics i historiogràfics.
- Prendre consciència de les potencialitats educatives de les ciències socials i de la relació existent entre els diferents enfocaments i la conformació de concepcions diferents de la realitat.
- Desenvolupar la capacitat de comprendre les diferents dimensions del fet social i de realitzar-ne una anàlisi integradora. Conèixer el fet religiós al llarg de la història i la seua relació amb la cultura.
- Conèixer i utilitzar el llenguatge, els conceptes, els procediments explicatius i els procediments d'investigació-verificació de les ciències socials com a forma d'aproximació crítica al món social.
- Fomentar l'educació democràtica de la ciutadania, la pràctica del pensament social crític i la defensa dels drets humans desenvolupant competències en la comprensió de la societat sense discriminacions per raó de sexe, cultura, religió, etc.
- Adquirir actituds i comportaments compromesos amb el desenvolupament sostenible a través de la comprensió de les respostes que donen les societats a determinades situacions i les transformacions que això genera.
- Revisar en el pensament de l'alumne els materials curriculars i els mitjans de comunicació, les principals estratègies de distorsió que proporcionen una visió simple en excés i amb prejudicis del món social.
- Conèixer el currículum escolar de les ciències socials i el seu pes en l'àrea de coneixement del medi natural, social i cultural en educació primària.
- Integrar l'estudi històric, geogràfic i social des d'una orientació instructiva i cultural i adquirir recursos per treballar-lo.
- Desenvolupar i avaluar continguts del currículum mitjançant recursos didàctics apropiats i promoure les competències corresponents en els estudiants.

RESULTATS DE L'APRENTATGE

En acabar aquesta assignatura, l'estudiantat ha de ser capaç de:

- Desenvolupar la capacitat de comprendre les diferents dimensions del fet social i de realitzar una anàlisi integradora de les mateixes.
- Conèixer i utilitzar el llenguatge, els conceptes, els procediments explicatius i els procediments de recerca-verificació de les ciències socials com a forma d'aproximació crítica al món social.
- Fomentar l'educació democràtica de la ciutadania, la pràctica del pensament social crític i la defensa dels drets humans desenvolupant competències en la comprensió de la societat sense discriminacions per raó de sexe, cultura, religió, etc.
- Revisar en el pensament de l'estudiantat els materials curriculars i els mitjans de comunicació, les principals estratègies de distorsió que proporcionen una visió simple i amb prejudicis del món social.

- Conèixer el currículum escolar de les ciències socials i el seu pes en l'educació primària.
- Conèixer els diferents models d'ensenyament-aprenentatge de les ciències socials i la seua utilitat en funció dels objectius perseguits.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. LES CIÈNCIES SOCIALS I EL PROBLEMA DEL SEU CONTINGUT

- 1.1.- Principals disciplines de l'àrea de Ciències Socials.
- 1.2.- Fonaments epistemològics i historiogràfics de les Ciències Socials i la seua didàctica:
 - La Història: de la configuració de la disciplina acadèmica a les darreres tendències.
 - La Geografia ahir i avui. Els distints corrents del pensament geogràfic contemporani.
- 1.3.- Llenguatge i procediments d'investigació-verificació de les Ciències Socials:
 - Els tallers de l'historiador/a i del/a geògraf/a: mètodes i tècniques.

2. ELS USOS PÚBLICS DE LES CIÈNCIES SOCIALS. FUNCIÓ SOCIOEDUCATIVA I IMPORTÀNCIA EN LA FORMACIÓ D'UNA DETERMINADA CONCEPCIÓ DEL MÓN

- 2.1.- El paper de les Ciències Socials en el procés de socialització de l'individu: relació entre els valors que es transmeten i la societat on es viu.
- 2.2.- Les Ciències Socials i la construcció d'identitats (gènere i nació):
 - Memòries, identitats i educació.
- 2.3.- La construcció de l'alteritat. Les potencialitats d'una educació intercultural.

3. LES CIÈNCIES SOCIALS I EL SEU PAPER EN L'ENSENYAMENT

- 3.1.- Les Ciències Socials en els currículums d'Educació Primària. Dissenys i debats en la Comunitat Valenciana.
- 3.2.- Les metes educatives en l'ensenyament de les Ciències Socials: de la legitimació/reproducció a la transformació.
- 3.3.- Objectius cap als quals orientar l'ensenyament de les Ciències Socials tot atenent als interessos socials i a les necessitats formatives de l'estudiantat de Primària.

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes teoricopràctiques	45,00	100
Estudi i treball autònom	67,00	0
TOTAL	112,00	

METODOLOGIA DOCENT

El procés d'ensenyament-aprenentatge es durà a terme a través d'alguns dels diferents nivells:

- Classes presencials teoricopràctiques (d'assistència obligatòria) on s'utilitzarà el model d'ensenyament per recepció significativa. En elles es treballaran els continguts de l'assignatura i es promourà el desenvolupament d'activitats dirigides a la reflexió crítica i a la discussió de les idees fonamentals utilitzant diferents recursos docents: classes magistrals, seminaris, tallers, grups de treball, etc.
- Realització de pràctiques grupals i individuals que tenen com a finalitat destacar la importància del treball cooperatiu i reforçar l'individual.
- Sessions de caràcter eminentment pràctic (eixides, tallers, etc.) per tal de realitzar activitats que complementen la tasca de les classes i dels seminaris.
- Tutories individuals i/o col·lectives on es resoldran les qüestions que l'estudiantat puga plantejar en relació amb les classes o amb la preparació de les diferents pràctiques grupals i/o individuals.

AVALUACIÓ

Entenem l'avaluació com un procés mitjançant el qual, a banda de comprovar i mesurar el rendiment de l'estudiantat, es pot obtenir informació valorativa sobre l'activitat docent desenvolupada, amb la finalitat de poder modificar-la arran de les dades obtingudes.

L'avaluació serà contínua i global, amb un caràcter orientador i formatiu, i tindrà en compte els processos d'aprenentatge individual i col·lectiu. Tota prova d'avaluació haurà d'estar correctament escrita i presentada. El plagi, l'ús de ferramentes basades en IA, la còpia directa d'internet o la no presentació del treball dintre de l'espai de temps assenyalat implicarà un suspens en l'activitat corresponent. En cas de plagi podrà implicar l'obertura d'un expedient disciplinar d'acord amb la normativa de la UV. Les pràctiques d'aula presencials no recuperables hauran de ser efectivament presencials, no es podran realitzar mitjançant participació digital.

Així doncs, d'acord amb aquests pressupòsits, es tindrà en compte:

- La participació activa de l'estudiantat en les diferents sessions (tant d'aula com en tutories i seminaris).
- La valoració dels coneixements i les competències adquirides a través de les classes teòricopràctiques i de la lectura i l'anàlisi crítica de la bibliografia i d'altres materials proposats que es materialitzaran en les diferents pràctiques recuperables i no recuperables encomanades.
- Com a avaluació inicial es preveu elaborar algun qüestionari per tal de veure quin nivell posseeixen els i les estudiants sobre assignatures ja cursades que tinguen una certa relació amb les Ciències Socials (especialment de Geografia i d'Història) o sobre conceptes que es pressuposen ja sabuts i que s'utilitzaran al llarg del curs.
- Com a avaluació formativa, es duran a terme de forma periòdica al llarg del quadrimestre diverses activitats pràctiques (40 % de la nota final) de les quals hi haurà un 30 % no recuperable i un 10 % recuperable.
- Com a avaluació final, es realitzarà un examen on, a més de la pertinència de les dades exposades, es valorarà la capacitat analítica i d'argumentació. Aquesta prova suposarà un 60% de la nota final.

Caldrà obtenir una qualificació mínima de cinc punts en l'examen perquè es pugui fer la mitjana del curs amb la nota obtinguda en les pràctiques.

Aquells i aquelles estudiants que per faltes d'assistència no justificades perden el dret a l'avaluació continua podran realitzar l'examen i la pràctica recuperable

L'estudiantat té dret a poder superar en segona convocatòria l'assignatura mitjançant la realització d'un examen en el qual se li avalue de totes les activitats d'avaluació contínua recuperables, i a mantenir la nota d'aquelles no recuperables.

REFERÈNCIES

Bàsiques

- ARIAS, Laura y EGEA, Alejandro, Didáctica de geografía e historia en educación primaria. Madrid, Ed. Síntesis 2022.
- BENEJAM, Pilar y PAGÈS, Joan, Enseñar y aprender Ciencias Sociales, Geografía e Historia en la Educación Secundaria. Barcelona, ICE-Horsori, 1997.
- CAPEL, Horacio y URTEAGA, Luis, Las nuevas geografías. Barcelona, Salvat-Aula abierta, 1988.
- HERNÁNDEZ, Francesc X., Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia. Barcelona, Graó, 2002
- PRATS, Joaquim (coord.), Didáctica de la geografía y la historia. Barcelona, Graó, 2011.
- ROZADA, José María, Formarse como profesor. Ciencias Sociales, Primaria y Secundaria Obligatoria. Madrid, Akal, 1997.

- SOUTO, Xosé M., Didáctica de la Geografía. Problemas sociales y conocimiento del medio. Barcelona, Serbal, 1999.

Complementàries

- ALCARAZ, Amparo y PASTOR, Montserrat, Tendencias de la Historia como objeto de enseñanza a través de la historiografía, Revista de Didácticas Específicas, núm. 6, 2012, pp. 114-139.
ASENSI, Elvira, La investigación de las representaciones del alumnado para un aprendizaje crítico de las Ciencias Sociales: el estado del bienestar, un estudio de caso. En David Parra y Carlos Fuertes (coords.). Reinterpretar la tradición, transformar las prácticas: Ciencias Sociales para una educación crítica, Tirant lo Blanch, Tirant Humanidades, 2019, pp. 257-280.
- BEL, Juan Carlos, El papel de las mujeres en la historia según las imágenes de los libros de texto. Comparación de manuales editados durante la LOE y la LOMCE, Aula: Revista de Pedagogía de la Universidad de Salamanca, núm. 22, 2016, pp. 219-233.
BEL, Juan Carlos, Imagen y libros de texto de Historia en Educación Primaria: estudio comparativo a partir de un análisis cualitativo, Revista de Educación, núm. 37, 2017, pp. 80-110.
BEL, Juan Carlos; COLOMER, Juan Carlos y VALLS, Rafael, Alfabetización visual y desarrollo del pensamiento histórico: actividades con imágenes en manuales escolares, Educación XX1, núm. 22(1), 2019, pp. 353-374.
- CUESTA FERNÁNDEZ, Raimundo, Clío en las aulas. La enseñanza de la Historia en España entre reformas, ilusiones y rutinas. Madrid, Akal, 1998.
De la MONTAÑA, Juan Luís, Didáctica de la historia, historiografía y la visibilización de temas, grupos sociales y personas en la enseñanza-aprendizaje de la Historia. En A. M. Hernández Carretero, C. R. García Ruiz y J. L. de la Montaña (eds.), Una enseñanza de las ciencias sociales para el futuro: recursos para trabajar la invisibilidad de personas, lugares y temáticas, Cáceres, Universidad de Extremadura-AUPDCS, 2015, pp. 907-915.
- DEL OLMO, Margarita y HERNÁNDEZ, Caridad, Identidad y enseñanza, Íber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia, núm. 47, 2006, pp.1422.
DÍEZ BEDMAR, M. Consuelo, Género: una categoría de análisis clave para desarrollar competencias para una cultura democrática, REIDICS, núm.11, (2022), pp. 6-19.
- FUERTES, Carlos, ASENSI, Elvira, FUSTER, Carlos y CLAUDINO, Sergio, Socially acute questions and critical citizenship in trainee geography and history teachers: from theory to classroom observation. En Cosme Gómez, Pedro Miralles y Ramón López Facal (coord.), Handbook of Research on Teacher Education in History and Geography, 2021, pp- 241-258.
GIL, Encarna, Las concepciones de los alumnos sobre el Tercer Mundo al acabar la escolaridad obligatoria. Participación de la institución escolar en la formación, mantenimiento o refuerzo de las mismas, Didáctica de las Ciencias Experimentales y Sociales, núm. 7, 1993, pp. 3-38.
GÓMEZ, Josefina, MUÑOZ, Julio y ORTEGA, Nicolás, El pensamiento geográfico. Estudio interpretativo y antología de textos (de Humboldt a las corrientes radicales). Madrid, Alianza, 1982.

- IBÁÑEZ, Mélanie, Incluir a las mujeres en las aulas. Reflexiones desde la Didáctica de la Historia. GeocritiQ, núm. 393, 2018 <https://primeraepoca.geocritiq.org/>
- LACOSTE, Yves, La geografía: un arma para la guerra. Vilassar de Mar (Barcelona), Oikos-Tau, 1977.
- LÓPEZ FACAL, Ramón, Nacionalismos y europeísmos en los libros de texto. Identificación e identidad nacional, Clío & Asociados, núm.14, 2010, pp. 9-33.
- LÓPEZ FACAL, Ramón, Didáctica para profesorado en formación. ¿Por qué hay que aprender a enseñar ciencias sociales?", Íber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia, núm. 65, 2010, pp. 7582.
- LÓPEZ FACAL, Ramón y SANTIDRIÁN Víctor, Los "conflictos sociales candentes" en el aula, Íber. Didáctica de las Ciencias Sociales, Geografía e Historia, núm. 69, 2011, pp. 8-20.
- LUIS, Alberto i GUIJARRO, Alfonso, La enseñanza de la Geografía. Guía introductoria. Santander, Universidad de Cantabria, 1999.
- MAESTRO, Pilar, Epistemología histórica y enseñanza, en Ayer, núm. 12, 1993, pp. 135-181.
- MAINER, Juan (coord.), Discursos y prácticas para una didáctica crítica de las Ciencias Sociales. Ideas y líneas de trabajo para transformar la enseñanza. Sevilla, Diada, 2001.
- MORADIELLOS, Enrique, Las caras de Clío. Una introducción a la historia. Madrid, Siglo XXI, 2009.
- MORENO, Amparo, El arquetipo viril, protagonista de la historia. Ejercicios de lectura no androcéntrica. Barcelona, La Sal, 1986.
- ORTEGA, José, Los horizontes de la geografía: teoría de la geografía. Barcelona, Ariel, 2000.
- PAGÈS, Joan y SANT, Edda (2012). Las mujeres en la enseñanza de la Historia: ¿hasta cuándo serán invisibles? Cadernos De Pesquisa Do CDHIS, núm. 25(1), 2012, pp. 91-117.
- RODRÍGUEZ LESTEGÁS, Francisco, Cultura escolar, ideología y geografía: de la identidad nacional a la identidad europea, o la construcción de un nuevo objeto de Enseñanza, Revista de Educación, núm. 339, 2006, pp. 837-858.
- RODRÍGUEZ PÉREZ, R y SIMÓN, M. M (2014): La construcción de la narrativa nacional española en los manuales escolares de Educación Primaria, Ensayos, Revista de la Facultad de Educación de Albacete, núm. 29, 2014, pp. 101-113.
- SÁIZ, Jorge, Pervivencias escolares de narrativa nacional española. Reconquista, Reyes Católicos e Imperio en libros de texto de historia y en relatos de estudiantes, Historia y Memoria de la Educación, núm. 6, 2017, pp. 165-201.
- SEGARRA, Josep Ramón y PARRA, David, El tratamiento escolar del patrimonio propio: la identidad valenciana como estudio de caso, en J. Prats, I. Barca i R. López Facal (Eds.), Historia e identidades culturales, Universidade do Minho, 2014, pp. 959-968
- TORO, Jaime y PARRA, David, Celebrar la identidad: enseñanza de la historia y conmemoraciones en educación primaria, Revista Complutense de Educación, núm. 33(3), 2022, pp. 511-520.
- TREPAT, Cristòfol A. y COMES, Pilar, El tiempo y el espacio en la didáctica de las ciencias sociales. Barcelona, ICE / Graó, 1998.
- VALLS, Rafael, La exaltación patriótica como finalidad fundamental de la historia en la educación obligatoria: una aproximación histórica, Didáctica de las Ciencias Experimentales y Sociales, núm. 5, 1991, pp. 33-47.
- VALLS, Rafael, Historiografía escolar española: siglos XIX-XXI. Madrid, UNED, 2007.
- VALLS, Rafael y LÓPEZ FACAL, Ramón, ¿Un nuevo paradigma para la enseñanza de la historia? Los problemas reales y las polémicas interesadas al respecto en España y en el contexto del mundo

occidental. Enseñanza de las ciencias sociales, núm. 10, 2011, pp. 75-86.

- VILAR, Pierre, Pensar històricament: reflexiones y recuerdos. Barcelona, Crítica, 2004.
- WOOD, Liz y HOLDE, Cathie, Ensenyar història als més petits, Manresa, Zenobita Eds., 2007.

